

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียน
คุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
Ethical Leadership of School Administrators Affecting of Moral School
Management of School Administrators Under the Secondary
Education Service Area Office Bangkok 2

จักรี ภูมิบุรณ์*, ชัยยศ เดชสุระ**

Chakri Bhumiboon*, Chaiyot Detsura**

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Received: October 15, 2022 Revised: August 21, 2024 Accepted: December 2, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบงานโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ด้านความเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยรวมได้ร้อยละ 60.90 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม

Abstract

The purpose of this research was to study the ethical leadership of educational institute administrators affecting moral school management under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2. The sample group in this research such as Director of the educational institute, Deputy director of the school. There were 307 teachers and

educational personnel responsible for moral schools under the Bangkok Educational Service Area Office 2. Research instruments consisted of questionnaires. Statistic of this research such as Mean, Standard Deviation and Multiple Regression Analysis.

The results showed that: 1) The ethical leadership of educational institute administrators affecting the management of moral schools under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2 was a high level. 2) School management, morality of the school administrators under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2 was a high level. 3) Ethical Leadership of School Administrators affecting Moral School Management under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2 are the reliability aspect, Ethical decision making in terms of being a good role model honesty. They were able to jointly forecast the management of moral schools under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2 overall at 60.90 percent, significantly at .01 level.

Keywords: Ethical leadership of school administrators, Moral school management

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทำให้เปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์เดิมที่อยู่ด้วยกันแบบพึ่งพาอาศัย กลายเป็นสังคมที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม เอาัดเอาเปรียบกัน ขาดน้ำใจ เอื้ออาทรต่อกัน ส่งผลให้เยาวชนไทยในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่แสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่พึงประสงค์ขาดคุณธรรมจริยธรรม ผลจากการพัฒนาประเทศในระยะผ่านมาให้ความสำคัญเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูง มีความก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว ประกอบกับอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อน ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจาก การให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็น การพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาความย่ำแย่ของคุณธรรมจริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การขาดคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติด้วย

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม หรือ โรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ และการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ 2) การลงมือปฏิบัติของโรงเรียน 3) การนิเทศติดตามโรงเรียน และ 4) การรายงานความก้าวหน้า และการประเมินผล ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คือ “การแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์” ดังนั้น แนวปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จึงใช้ตารางคุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานคุณธรรมอัตลักษณ์ ประกอบด้วย คุณธรรม เป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก (พฤติกรรมที่พึงประสงค์) ซึ่งเกิดจากการประชุมระดมสมองของโรงเรียนตนเอง พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันตามสภาพปัญหา เชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนั้น ๆ หรือคุณธรรมความดีที่โรงเรียนต้องการสร้างขึ้น เมื่อประชุม ระดมสมองได้ความเห็นร่วมกันแล้ว จึงนำมาเขียนเผยแพร่ ในรูปของตารางคุณธรรมอัตลักษณ์ เพื่อประกาศเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกที่ร่วมกันกำหนดขึ้น (ปัทสวดี วีรภักดี, 2560 : 16)

ภาวะผู้นำ (Leadership) คุณธรรมและจริยธรรม (Virtue and ethical) มีความจำเป็นและสำคัญมากต่อการบริหารและการพัฒนาชาติ บ้านเมือง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำองค์กรทางการศึกษาที่จะพัฒนาคนในชาติ และเป็นองค์กรที่สามารถกำหนดทิศทางของประเทศ ได้ว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใดย่อมต้องตระหนักและให้ความสำคัญ ศึกษาทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถึงความเป็นภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่นับว่า มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อกระบวนการจัดการศึกษา และเป็นความหวังของการเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมแก่สังคม จะต้องแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เป็นผู้บริหารมืออาชีพและใช้ความมีภาวะผู้นำในการโน้มน้าวจูงใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนโยบายนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจังและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน (สุดสวาสดี ประไพเพชร, 2551 : 2-3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ร่วมมือกับโรงเรียนในสังกัด ได้ดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรม ความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกลึกซึ้งติดใจ

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษา ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ไปใช้ในการกำกับดูแล และส่งเสริม สนับสนุนการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 51 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 185 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5,481 คน รวมผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ศึกษาทั้งหมด จำนวน 5,717 คน จากสถานศึกษาจำนวน 52 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่รับผิดชอบงานโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 307 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเรื่อง "ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2" มีลักษณะข้อคำถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ ตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามด้วยตนเอง มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความน่าเชื่อถือ และ 4) การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2545 : 96) มี 5 ระดับ มีจำนวน 26 คำถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานคุณธรรม 2) สร้างกลไกการลงมือทำ 3) กำหนดการติดตามนิเทศงาน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (2545 : 96) มี 5 ระดับ จำนวน 23 คำถาม

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเอกสารตำรา แนวคิด ทฤษฎี บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
- 3) กำหนดลักษณะของข้อคำถามตามขอบเขตเนื้อหาตามกำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และการใช้ภาษา (wording) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด (Index of Item objective congruence: IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า 0.50 ขึ้นไป

6) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Conbach, 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามด้วยตนเอง มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความน่าเชื่อถือ และ 4) การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผนงานคุณธรรม 2) สร้างกลไกการลงมือทำ 3) กำหนดการติดตามนิเทศงาน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise) เพื่อดูว่าตัวแปรพยากรณ์ตัวใดที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ความซื่อสัตย์ 3) ความน่าเชื่อถือ และ 4) การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม สถิติที่ใช้บรรยายลักษณะของตัวแปร ในการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
ความเป็นแบบอย่างที่ดี	4.46	.43	มาก	3
ความซื่อสัตย์	4.41	.44	มาก	4
ความน่าเชื่อถือ	4.49	.41	มาก	1
การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม	4.47	.43	มาก	2
รวมค่าเฉลี่ย	4.45	.38	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมา ได้แก่ การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ($\bar{X} = 4.47$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.41$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) การวางแผนงานคุณธรรม 2) สร้างกลไกการลงมือทำ 3) กำหนดการติดตามนิเทศงาน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน สถิติที่ใช้บรรยายลักษณะของตัวแปร ในการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 2 ระดับการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
การวางแผนงานคุณธรรม	4.48	.43	มาก	2
สร้างกลไกการลงมือทำ	4.44	.42	มาก	4
กำหนดการติดตามนิเทศงาน	4.47	.41	มาก	3
การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.49	.42	มาก	1
รวมค่าเฉลี่ย	4.46	.38		

จากตารางที่ 2 การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมาได้แก่ การวางแผนงานคุณธรรม ($\bar{X} = 4.48$) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สร้างกลไกการลงมือทำ ($\bar{X} = 4.44$)

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ด้านความเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .609 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม ด้านความเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านความซื่อสัตย์

สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมได้ร้อยละ 60.90 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีใช้หลักจริยธรรมในการบริหารงาน การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล ความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความยุติธรรม ความเป็นกัลยาณมิตร ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส โดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ทำให้เป็นที่ไว้วางใจต่อผู้ร่วมงานก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันในองค์กร เหมาะสมที่จะตอบสนองความท้าทายในการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับทฤษฎีของ Brown and Trevino (2006 : 596-597) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical leadership) จะต้องประกอบด้วย ความซื่อตรง (Integrity) และความไว้วางใจ (Trust) นอกจากนี้แล้วจะต้องเป็นผู้ที่ตัดสินใจโดยใช้ความยุติธรรม (Fairness) และเสมอภาค (Equal) ใส่ใจต่อผู้อื่น (Caring) และมีความเป็นพลเมืองดี (Citizenship) และเป็นผู้ที่มีจริยธรรมทั้งเรื่องส่วนตัวและในการทำงานมักจะสื่อสารกับผู้ตามในเรื่องจริยธรรม สร้างมาตรฐานของจริยธรรมที่ชัดเจน และมีการให้รางวัลหรือการลงโทษ เพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม จะทำให้เกิดผล คือ ประสิทธิภาพของผู้นำ ความพึงพอใจในการทำงาน และการอุทิศตนเพื่องานของผู้ตาม และพวกเขาจะมีความเต็มใจที่จะรายงานถึงปัญหาที่เกิดขึ้นให้ผู้บริหารทราบ รวมถึงความมีจริยธรรมที่สูงเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมแล้วย่อมได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา จนผู้ตามทำงานเต็มความสามารถ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ Northouse (2003) กล่าวว่า ลักษณะของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจำเป็นจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นการสร้างความศรัทธา เชื่อมั่น เป็นพลังในการผลักดันให้บุคลากรทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างเป็นเลิศและเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ควรมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ในการให้ความเคารพผู้อื่น การบริการผู้อื่น การแสดงถึงความเที่ยงธรรม ยืนหยัดความซื่อสัตย์ และความเป็นทีมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนาวรัตน์ รอดเพ็ญ (2560 : 92-96) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคลากรของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายแต่ละประเด็นดังนี้

2. การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้มีการวางแผนงานคุณธรรมโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาสภาพแวดล้อม บรรยากาศ ของโรงเรียน และชุมชน เพื่อให้มีความเหมาะสมในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยมีการประชุมระดมสมองเพื่อ

ค้นหา “คุณธรรมเป้าหมาย” และระบุพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น วางแผนในการการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ ในลักษณะ “พี่ทำนำ น้องทำตาม” สร้างแบบอย่างที่ดีจากการลงมือปฏิบัติ มีการสร้างกลไกการลงมือ ปฏิบัติงาน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมดำเนินงานอย่างมีทิศทางตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ/กิจกรรมที่ตั้งไว้ ตามระยะเวลาที่กำหนด มีการสร้างเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกระบวนการบริหารจัดการยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น ผู้มีส่วนร่วมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ของชุมชน ทั้งนี้ในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมนั้น ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี จึงมีการจัดการศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบในภูมิภาค เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ ทั้งด้านวิชาการและความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ยังมีการกำหนดการติดตามนิเทศงาน โดยสังเกตพัฒนาการด้านพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมของนักเรียน โดยผู้บริหาร และครูเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม มีการติดตามและนิเทศพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมเป้าหมาย และคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนอย่าง สม่าเสมอ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากทุกภาคส่วน ร่วมสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีการนิเทศติดตามเพื่อเสริมหนุนและให้กำลังใจโรงเรียนโดยนิเทศอาสาของมูลนิธิยุวสถิรคุณ โดยจะประสานงานกับนิเทศภายในของโรงเรียน เพื่อให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นกัลยาณมิตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นกำลังใจให้กันและกัน มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในกระบวนการบริหารจัดการซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมของนักเรียน ครูได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อคัดเลือกเป็นต้นแบบที่ดีงามของนักเรียน ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการความรู้ คู่ความดี ซึ่งผลจากการประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในสำคัญของคุณธรรมโรงเรียนสามารถนำนวัตกรรมที่ได้จากการจัดกิจกรรม และแนวปฏิบัติที่ดีไปพัฒนาต่อยอดเพื่อเผยแพร่ขยายผลต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของดาวสวรรค์ พ่วงสมจิตต์ เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับธนุดล โกมลสิทธิ์ เรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการสรุปอภิปรายผลการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นประเด็นสำคัญรายด้านดังนี้

3. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การส่งผลได้ 4 ตัวแปร ตามลำดับ คือ คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม

ด้านความเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความซื่อสัตย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จและได้มีการยอมรับอย่างยั่งยืนและมั่นคง มุ่งส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม ตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน สอดคล้องกับกับนโยบายโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีกรอบแนวคิด 5 ด้าน คือ พอเพียง กตัญญู ซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและอุดมการณ์คุณธรรม ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดีช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560 : 6) และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 (2562 : 2) ได้กำหนด "มาตรฐานทางจริยธรรม" ไว้ในมาตรา 5 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกด้าน เพื่อส่งผลการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ควรให้ความสำคัญในเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยมุ่งเน้นที่ผู้บริหารให้มีพฤติกรรมแสดงออกในด้านของการมีน้ำเสียงที่นุ่มนวล พูดเข้าใจง่าย มีความมั่นคงทางอารมณ์ แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ รับฟังผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเข้าใจ และพูดถึงผู้อื่นในสิ่งที่ดี ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและนำพาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 บรรลุผลสำเร็จในการบริหาร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรศึกษาความคิดเห็นในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อยืนยันถึงความสำคัญของการใช้ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ทองกำแหง และปองสิน วิเศษศิริ. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจน์ เรืองมนตรี. (2549). องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษา เขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กรมการศาสนา. (2554). การอบรมคุณธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กองทุนส่งเสริม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา.
- ทิตนา แคมมณี. (2556). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ใน **คุณธรรมและ จริยธรรมไม่มีขาย สังคมจะมีได้ต้องช่วยกัน**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). **ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษา ในยุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นิคม นาคอ้าย. (2550). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership). **วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา มศว**. 4,8.
- นิคม นาคอ้าย. (2550). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมแนวคิดในโลกตะวันตก**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัทสวดี วีรภิตติ และคณะ. (2558). **คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม**. นนทบุรี: บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ประชุม โพธิกุล. (2550). **ความกล้าทางจริยธรรมของผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรีชา ทศน์ละไม. (2549). **ความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1-3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระครูสังฆรักษ์จรัญ จันทิวงษ์. (2552). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาเทพอาทิตย กิตติญาโณ. (2550). **การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธ ของพระภิกษุตามการรับรู้ของเจ้าอาวาสจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยา เขต 1 และ เขต 2**.

- วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ภานุพงษ์ ธนุสาร. (2555). **การศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 สุโขทัย-ตาก.** วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภารดี อนันต์ราวี. (2551). **หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: มนตรี
- ภาวดี ธาราศรีสุทธิ. (2555). **ภาวะผู้นำและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). **ร้อยโรงเรียนดีวิถีพุทธชั้นนำ รุ่น 1 : โครงการประเมินเสนอแนะและพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.**
- มานะชัย สุริยนต์. (2554). **คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอธาตุพนม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตร์ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม.**
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). **ภาวะผู้นำทฤษฎีการวิจัยและแนวทางสู่การพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพมหานคร: พรึกหวานกราฟฟิค. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Aiken, W. C. (1977). The Leadership Behavior of Selected Local Director of Vocational Education in Tennessee. **Dissertation Abstracts International** 37(9): 5075-A.
- Davis, E. L. (1993). The Leadership Behavior of Principals and Their Effect on School Improvement in Effective Urban High School. (Urban School). **Dissertation Abstracts International** 53: 4144.
- John Best, W. (1981). **Research in Education.** 4th ed. Englewood Cliffs (New Jersey: Prentice-Hall.
- Lanier, S. P. (1993). **Promotion moral and conceptual development in rural adolescents.** London: Routledge and Kegan Pual.
- Likert, R. (1961). **New Patternt of Management.** New York: McGraw-Hill.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2008). **Educational administration: Concepts and practices.** 5th ed. Belmont. CA: Wadworth/Cengage Learning.
- Osakwe, V. C. (1981). Moral Education: In the use skill for a beginning experience in the use of Kohlbery's stay development. **Dissertation Abstracts International.** 2056-A2057-A: 42.

Schroeder, G. B. (1970). Leadership Behavior of Department Chairman in Selected State Institution of Higher Education. **Dissertation Abstracts International** 30(12): 5202-A.